

ECOURI

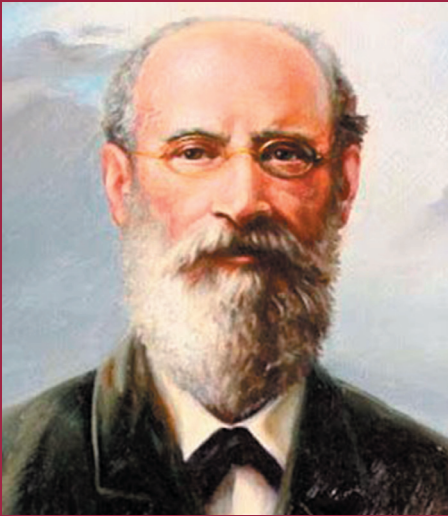
UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

60 | MAI
2024

175 DE ANI DE LA NAȘTERE

PANAS MYRNYI (1849-1920)

„Panas Myrnyi și-a atins potențialul creativ în genul romanului social-psihologic; pentru noi, el este, înainte de toate, creatorul imaginilor monumentale, grandioase, puternice prin adevărul lor.”

Oles Honcear

Panas Myrnyi a intrat în istoria literaturii ucrainene în calitate de autor al prozei psihologice, într-o perioadă când realismul era în floare. Începându-și activitatea literară cu genurile tradiționale pentru prima jumătate a secolului al XIX-lea, în perioada maturității sale artistice, creează genuri epice ample.

Se naște Panas Iakovyci Rudcenko (cunoscut în literatură sub pseudonimul literar Panas Myrnyi) la 13 mai 1849 în orașul Myrhorod, Poltava, în familia unui funcționar. Lucrează ca funcționar în diferite cancelarii (din Hadiaci, Preluky, Myrhorod), iar în timpul liber citește și culege poezii populare. În anul 1871, se stabilește la Poltava, unde lucrează la trezoreria guberniei; scrie poezii și opere în proză. Anul 1872 este anul în care își publică primele creații literare în paginile ziarului «Правда» (Adevărul): poezia «Україна» („Ucraina”) și creația în proză «Лихий попутав» („Cel rău și-a băgat coada”); începe lucrul asupra romanului «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» („Oare boii rag, dacă au ieslea plină?”). Între 1870-1880, creează ciclul „tablouri din viață”, sub titlul «Як ведеться, так і зветься» („Cum îți așterni, așa vei dormi”), iar între 1874-1885, apar nuvele, povestiri, romane: «П’яниця» („Bețivul”), «Лихі люди» („Oameni răi”), «Повія» („Femeie de moravuri ușoare”), «Лови» („Vânătoarea”), «Морозенко» („Gerilă”) etc.

Anul 1880 este anul apariției, la Geneva, a romanului «Хіба ревуть воли як ясла повні?», înlesnită de renumitul critic și om de cultură ucrainean Myhailo Drahomanov.

Panas Myrnyi se stinge din viață pe 20 ianuarie 1920, fiind înmormântat la Poltava.

Un rol important în formarea viziunilor sale etice și estetice l-au avut reformele de la 1861, cu un impact puternic asupra țăranilor, provocând revolte și nemulțumiri în întreaga Ucraină. Creațiile literare, în special cele ale lui N. Gogol, T. Șevcenko și M. Vovciok, l-au fascinat întreaga viață. Interesul și atenția îndreptate către limba vorbită, detaliile cotidiene, tendința de a prezenta fiecare fenomen în contextul istoriei și cu rădăcinile ancorate în trecut reprezintă câteva dintre trăsăturile poeticii lui Myrnyi, însă poate cea mai importantă este aceea că scriitorul este atras de omul din pătura de jos a societății, mai precis de cauzele decăderii morale și spirituale a acestuia.

Slujba de funcționar pe care a ocupat-o pentru scurt timp i-a permis să vadă situații în care țăranii și oamenii simpli erau din capul locului condamnați de clasa politică și cea burgheză la tratare inegală și, în consecință, defavorabilă dreptății. În sufletul tânărului a început, treptat, să înclătească protestul împotriva orânduirii existente și dorința de a-l sluji pe omul oropsit, povestind lumii întregi, prin scrierile sale, despre suferințele și nedreptățile acestuia. Durerea era cu atât mai mare cu cât, datorită posturii în care se afla, a înțeles destul de devreme politica socială antipopulară dusă de țarism.

Un rol decisiv în formarea scriitorului ca om cu viziuni democratice l-a avut literatura ucraineană progresistă din acea perioadă, prin reprezentanții ei de seamă: M. Koțiubynskyi, I. Neciu-Levyțkyi, I. Karpenko-Karyi, M. Starițkyi. Scriitorul considera că principala sursă a literaturii trebuie să fie viața, reflectată de pe poziții umaniste și democratice.

Un rol crucial în planul „orientării sale teoretice” l-a jucat fratele acestuia, Ivan Bilyk, care a insistat asupra necesității includerii în textul realist a analizei socio-psihologice. Folosind alături de analiza psihologică, principiul determinismului social, Panas Myrnyi fundamentează problemele realității contemporane lui. Aceasta este una dintre trăsăturile realismului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, în aria sa vizuală, ajunge destinul femeii care este nevoită să-și părăsească vatra și să meargă la oraș pentru a-și câștiga existența («Лихий попутав», 1872) – reminiscență a tradițiilor inițiate de H. Kvitka-Osnovianenko și T. Șevcenko. Însă proza lui Myrnyi certifică și nașterea unor noi teme, comparativ cu epoca literaturii precedente. Așadar, prima povestire a lui Panas Myrnyi, «П’яниця» (1874), este dedicată înfățișării istoriei tragice a funcționarului mărunț, provenit dintr-o familie de țărani. Alături de problema psihologică este atinsă și cea a adaptării omului „cu o educație sănătoasă, patriarhală” la un mediu străin, orășenesc. O situație asemănătoare întâlnim în romanul «Повія», unde tablourile destinului tragic al eroinei Hrysta Prytykivna, ieșită din mediul rural, se desfășoară pe fondul vieții citadine. Un nou tip literar, intelectualul, apare în povestirea «Лихі люди», operă ce depășește tendințele literare ale epocii. Aici, analiza psihologică a personajului, o persoană erudită, se realizează într-un mod cu totul original.

Cu toate acestea, în centrul atenției scriitorului rămâne țăranimea din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai exact este urmărit traseul parcurs de țăranul ucrainean, condițiile și circumstanțele care-i influențează evoluția personalității, țăranul care, formal, devine stăpânul destinului său, însă nu-și poate depăși condiția umilă, rămânând pe treapta de jos a ierarhiei sociale.

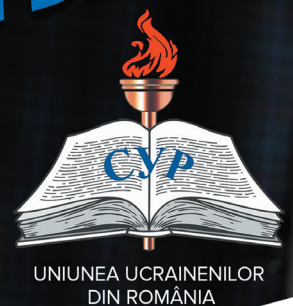
Valoarea estetică a prozei lui Panas Myrnyi este legată și de faptul că tocmai în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în literatura ucraineană, are loc îndepărtarea de reminiscențele folclorice și crearea unei literaturi propriu-zise, iar metoda abordării realiste a scriiturii a devenit factorul ce a dus la eliberarea gândirii artistice de canoanele estetice existente, deschizând, în același timp, spațiu pentru crearea unei noi realități artistice, pe baza cunoașterii vieții și a căutării unei căi optime de întrupare a ideii auctoriale.

Mihaela HERBIL

Bibliografie consultată:

*** Istorija ukrajinskoji literatury XIX stolittja, sub red. lui M. T. Iașenko, în 3 volume, vol. 3, Kiev, „Lybid”, 1997.

ALEGERI LOCALE 9 Iunie 2024 UNIUNEA UCRAINENILOR DIN ROMÂNIA

UNIUNEA UCRAINENILOR
DIN ROMÂNIA

„Când vin străinii,
Ei intră în casele voastre,
Vă ucid pe toți și spun:
Noi nu suntem vinovați,
Nu suntem vinovați.”

Cu aceste versuri și-a început Jamala¹ cântecul cu care avea să câștige concursul Eurovision din 2016. Versurile au o mare încărcătură istorică, iar titlul, „1944”, ne duce cu gândul la un an sumbru pentru tătarii peninsulei Crimeea. În această lună, se împlinesc 80 de ani de la deportarea tătarilor crimeeni din patria lor, o deportare menită să le șteargă urma din râvnita peninsulă.

Conform surselor oficiale, în „operațiunea specială” desfășurată între 18-20 mai 1944, au fost deportate 194.110 persoane în Asia Centrală și în Siberia. Sursele tătare susțin că numărul real al celor deportați se ridică la 400.000. Pe drum, dar și în locurile în care au ajuns, au murit, în primii ani, 109.956 de persoane. Bolile și foametea au fost principalele cauze de deces. Această pierdere era de patru ori mai mare decât cea cauzată de război.

Cu toate că peste 30.000 de tătari din Crimeea au luptat în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, iar șapte dintre ei au fost declarați Eroi ai Uniunii Sovietice, întregul lor popor a fost învinuit de trădare și colaborare cu naziștii. Cu alte cuvinte, Uniunea Sovietică a acuzat femeile, copiii și vârstnicii că și-ar fi trădat patria, în timp ce soții, tații și fiii acestora luptau pentru apărarea ei. Dar cum a fost organizat acest genocid?

În luna mai a anului 1944, trupele sovietice au eliberat Crimeea de sub ocupația nazistă. Imediat după eliberare, agenții NKVD² au început să facă recensământul peninsulei. În doar câteva zile, au parcurs toată Crimeea, au bătut la fiecare ușă și au fost primiți cu ospitalitate de tătarii crimeeni, care nici nu-și imaginau ce nenorocire îi aștepta. Odată ce recensământul a fost finalizat, iar autoritățile au dispus de informațiile necesare, în dimineața zilei de 18 mai, la ora patru, toți tătarii din Crimeea au fost treziți și, în numele Uniunii Sovietice, au fost declarați trădători.

Unii dintre ei nici măcar nu înțelegeau limba rusă și ce li se spunea, erau speriați, confuzați și obligați să-și strângă, în doar câteva minute, lucrurile de strictă necesitate. Apoi, au fost înghesuiți în vagoane de marfă și transportați în condiții inumane către Siberia sau Asia Centrală. Vagoanele erau atât de ticsite, încât oamenii rămâneau fără aer, iar cei care mai aveau putere ridicau copiii și-i țineau în brațe pentru ca măcar aceștia să poată respira.

În doar trei zile, Crimeea a rămas fără niciun tatar, în locul lor fiind aduși noi locuitori, majoritatea fiind familii ale agenților NKVD sau ale „eliberatorilor”. Astfel, părea că susținătorii regimului stalinist au reușit să curețe Crimeea de poporul autohton și să-și instaleze supușii devotați pe noul teritoriu luat în stăpânire. Însă, după 10 ani, rușii au distrus frumusețea peninsulei, deoarece le lipseau îndemânarea și priceperea necesare pentru întreținerea aceluiași ecosistem. În urma pustiirii Crimeii de către noii locuitori, fapt care a dus la mari pierderi economice, Moscova a decis ca, în 1954,

peninsula să intre în componența Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. În vederea adoptării acestei decizii, au fost îndepliniți toți termenii legali și s-au adus modificările necesare Constituției, de aceea se poate afirma că peninsula Crimeea face parte din Ucraina.

Abia în anul 1967, învinuirile nejustificate aduse tătarilor din Crimeea au fost anulate, iar bunul lor nume a fost reabilitat, dar acest lucru nu le-a oferit posibilitatea de întoarcere în țara natală. Interdicția de reîntoarcere a celor deportați a fost declarată nulă doar în anul 1989, moment în care o mare parte, aproximativ 260.000 de tătari, au putut reveni în patria lor.

În pofida numeroaselor atacuri îndreptate asupra poporului tătarilor crimeeni, aceștia s-au dovedit a fi statornici și perseverenți, cultura lor neputând fi distrusă, astfel că, și în prezent, acest popor se remarcă datorită specificului său unic. Ospitalitatea, costumul tradițional, bucătăria inedită, cultura cafelei și folclorul muzical reprezintă doar câteva elemente ale cărții de vizită a acestui minunat și generos popor. Iar când vine vorba de ceramică, tătarii crimeeni au multe de spus și de arătat, dovadă în acest sens fiind renumitul brand „Quru Isar”. Fondatorul acestuia, Rustem Skybin, a avut ca scop îmbinarea trecutului cu prezentul, astfel încât arta realizată de el să înfățișeze în cel mai potrivit mod cultura tătarilor din Crimeea.

Din păcate, începând cu anul 2014, de când peninsula se află sub ocupație rusă, dezvoltarea culturii și a artei au de suferit, iar unele culte religioase se află sub interdicție și îndură persecuții. Toate acestea le aduc în continuare suferință tătarilor crimeeni, care își amintesc cu durere în suflet tragedia prin care au trecut și în urmă cu 80 ani. Tragismul acestei deportări l-a impulsionat pe actorul și scenaristul Ahtem Seitablaev, a cărui mamă a trecut prin încercări greu de imaginat, să regizeze filmul „Haytarma, istoria unei națiuni”. Lansat în anul 2013, filmul s-a bucurat de un real succes, atrăgând ecouri pozitive, întrucât prezintă o filă a istoriei tătarilor crimeeni care nu trebuie și nu poate fi uitată.

Jessica BILCEC

Surse consultate:

<https://www.youtube.com/watch?v=v1H23s58ul8&t=850s>
<https://www.youtube.com/watch?v=5wtln4JWzSk>
<https://www.ukrainianlessons.com/episode218>
<https://rustemskybin.com/>

¹ Susana Alimivna Jamaladinova, cântăreață ucraineană de origine tătară și armeană.

² Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne, Ministerul de Interne al Uniunii Sovietice.

(Continuare din nr. 59)

* * *

Era o seară senină târzie, după sărbătorile pascale. Micul oraș era tăcut și se putea auzi susurul râului de munte care îl traversa. Acesta era așezat într-o vale, iar de-o parte și de alta se ridicau măreț munții Carpați. Vârful lor învăluit într-un albastru cețos, luminat de magica lumină a lunii, trezea în pieptul oamenilor minunate sentimente de dor...

Dintr-o casă mică și neînsemnată ieșiră Olena și Lievyci. Ea se sprijini cu încredere de umărul lui și amândoi o apucară pe una dintre străzile liniștite.

– Ce seară minunată e acum, Stefan, spuse ea încet, solemn. De parcă Dumnezeu ar fi poruncit pacea pentru tine, pentru ca tu s-o poți privi pentru ultima oară în toată frumusețea ei blândă!

– Cu tine, Olena! Ce reprezintă ea fără tine? Cât sunt de fericit că am petrecut cu tine ultima seară. Și totuși, adăugă el puțin mai târziu, acest sentiment se amestecă cu o mare tristețe, când mă gândesc că mâine trebuie să plec de lângă tine, și asta pentru doi ani!!!

O străbătu un fior ușor, își ascunse, cu un zâmbet nervos, cozile aurii mai adânc sub batic, și, strângându-se mai aproape de el, tăcu...

El se aplecă și o privi în ochi. Ea îi părea palidă.

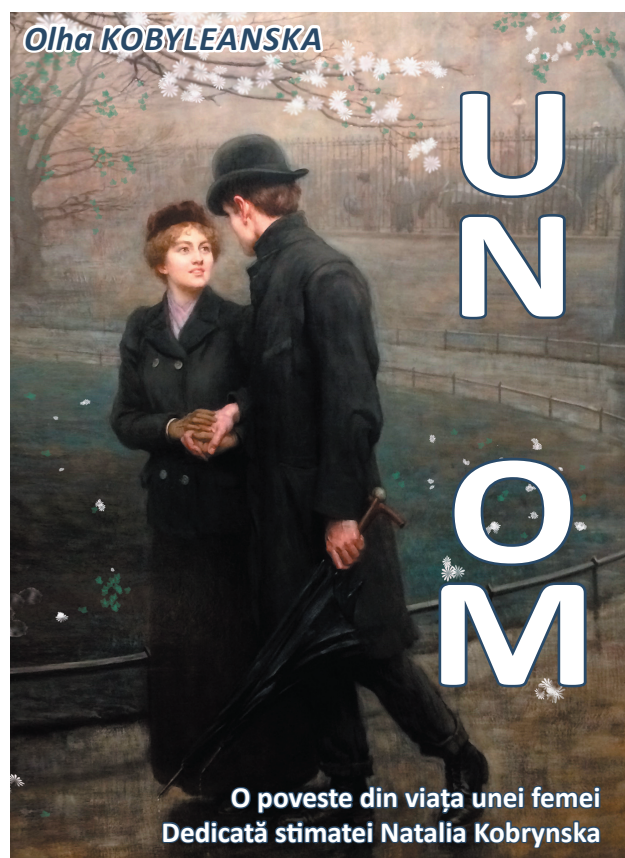
– Nu spui nimic, Olena? o întrebă el încet.

– Nu pot vorbi, Stefan... O să-ți scriu.

– Totuși, aș vrea să vorbești. Vreau să-ți aud vocea. Vreau s-o aud până în ultima clipă!

– Poate vrei să-ți jur veșnică iubire și credință? îl întrebă ea cu un zâmbet forțat.

– Nu. Nu cred în jurăminte. Tu știi asta. Cred doar în forța iubirii. Iar tu mă iubești... Tu! spuse el cu bucurie, cu

glasul tremurând de fericire. Spune-o! Aș vrea să o mai aud o dată!

– Te iubesc! spuse ea, aproape râzând.

– Din prima clipă? întrebă el pe un ton neîncredător și un zâmbet larg îi lumină fața.

– Da, Stefan, din prima clipă, când m-am convins că spuneai adevărul, nu ca majoritatea bărbaților, ca majoritatea oamenilor în general, și că nu te temeai niciodată de nimic.

– Iar din a doua clipă?

– Din a doua ... Pentru că ai fost un om integru, nu te-ai făcut bucată pentru toți și pentru nimeni, nu te-ai îndoit, ci ai mers cu curaj pe drumul cel drept; pentru că ai privit femeile nu cu ochii egoismului murdar de azi, ci cu ochii unui om adevărat...

– Iar din a treia clipă, porumbițo?

– Din a treia... Când m-am convins... Ah, ce! se întrerupse ea brusc cu veselie. De ce să spun? Să devii arogant ca ceilalți, care, mai apoi, nu vor mai ști ce să facă cu ei înșiși, cum să se comporte, cum să demonstreze cine sunt ei!... Ah, cât de tare m-am săturat de ei toți!...

– Iar din a patra clipă?

Ea râse încetișor.

– Pentru că nu miroseai a parfum de la o poștă, pentru că – „pardon” – nu te-ai transformat într-o maimuță la modă. Mare și sănătos, glumea ea, stătea „domnul și regele” meu în mulțimea strălucitoare și spilcuită și nu știa să danseze ca lumea cadrilul și, cu atât mai mult, să sară, la momentul potrivit, să le întindă doamnelor mantia și mănușile. Ca un adevărat urs din Moscova!

Râdeau amândoi.

– De te-ar auzi maică-ta! – spuse el.

Ea ridică din umeri.

– Tac, pentru că nu sunt întrebată. Dacă m-ar întreba, aș spune adevărul.

– Știi că nu ți-e frică. Și de aceea cred în tine, draga mea, dar mi-e ciudă când îmi amintesc că familia ta nu mă suportă, ei ar putea încerca să te forțeze să te căsătorești cu unul care, după părerea lor, este mai demn de fata unui consilier.

Ea începu să râdă.

– Să mă obligi, Stefan? Cine poate să mă obligi? Orgoliul mărunț al alor mei? Du-te atunci: amintește-ți mai bine ce ți-am spus când am promis că voi fi a ta.

– Asta țin minte bine, Olena. Ai spus, printre altele, că nu ai putea aparține nimănui, dacă nu l-ai iubi, asta putându-se întâmpla doar dacă ai înceta să mai simți. Și atunci, spuneai tu, ce este un om?

– Vezi, Stefan? spuse ea încet, natura rostește adevărul, și să mergi împotriva ei ar însemna același lucru cu a întoarce arma împotriva ta.

– Poate îți vor pregăti o *partie brillant*¹, pe care tu nu o s-o dorești neapărat! Ah, Olena, și fierul se înmoaie!

– Deci, nu ai încredere în mine, Stefan?

– Am.

– De ce vrei să mă convingi că m-aș putea mărita cu altul?

– Pentru că și tu ești om...

Ea își trase mâna din mâna lui și își întoarse capul cu mândrie.

– Crezi că mă număr și eu printre cei care analizează cu calm situația unei anumite persoane, măsoară totul și, dacă toate se potrivesc, încep să iubească? Crezi că aș putea cultiva artificial iubirea în inima mea? Stefan, se auzi puțin mai târziu pe un ton de reproș, cred că ar trebui să ai, azi, pentru mine alte cuvinte și să nu ne chinui pe amândoi cu îndoieli.

¹ O partidă strălucită (în text, în franceză).

Atunci când meșterul se îmbăta la limită: nici prea tare, nici prea puțin, începea să povestească o întâmplare din viața lui. Toți cei care erau în cârciumă îl ascultau cu atenție, chiar și evreul-cârciumar.

– Dar eu, oameni buni, nu vă voi ascunde nimic. Am fost un meșter, am fost un gospodar – tot satul mi-e martor. Acum, sunt un pierde-vară, și asta poate confirma satul..., nu voi spune nici măcar un cuvânt de prisos. Nu voi spune, pentru că ceea ce este adevărat nu e păcat. Dar cum a căzut năpasta peste mine? Despre asta să vă ntrebați...

– Vin la gospodar, arunc o privire peste material¹, peste locul unde va fi ridicată construcția, bat palma, beau cu gospodarul un aldămaș și mă apuc de treabă! Scurp în palme, iau în mână toporul și, iaca, clădirea se înalță în curte dreaptă precum un stâlp. Din orice parte ai privi-o, aceasta este ca un stâlp.

– Ies duminica de la biserică, merg spre casă și mă gândesc că, dacă voi mai trăi măcar încă zece ani, voi reconstrui tot satul. Așa îl voi reconstrui, încât nu-ți va fi rușine să intri în el...

– Acasă, iau prânzul și merg în câmp, să mă uit peste lanul de secară. În vârful dealului mă întorc, arunc o privire înspre sat, iar casele mele, domnule, sunt ca niște păsări ușoare care abia ating pământul. Când mă opresc, când mă uit la ele, sunt așa de fericit, cum e mama care-și privește copiii. Și mă simt atât de ușor, încât aș putea zbura o sută de mile...

– Și m-a fericit Dumnezeu că ceea ce-mi doream obțineam. Mi-am cumpărat o parcelă de pământ, chiar și două, mi-am cumpărat o vacă, câteva oi. Îmi mergea bine, mâinile-mi erau dibace, totul îmi mergea strună.

– Iartă-mă, Olena! o rugă el înflăcărat. Dar gândul că i-ai putea aparține altuia și nu mie mă scoate din minți și, pur și simplu, nu-l pot suporta.

– Liniștește-te, iubitule! șopti ea drăgăstos. Ai încredere în iubirea mea. Pe mine de ce nu mă chinuie gândul că, în decursul a doi ani, ar putea să-ți placă și ție alta? Și tu ești doar un om! Ești legat doar de iubirea față de mine. Nu ai alte obligații; logodna noastră este un secret.

– Eu, Olena, eu! Cu mine e altceva. Eu controlez împrejurările și de aceea pot spune că soarta mea depinde de mine. Femeia însă este lăsată acum în voia sorții...

– Într-adevăr, spuse ea cu un zâmbet forțat. Am putea termina cu toate astea și să vorbim despre ceva mai inteligent. Suntem deja aproape de casă, adăugă ea încet.

– Nu.

Tăcură amândoi.

– Dar tu îmi vei scrie des..., întrerupse ea prima tăcerea.

– Da. Voi ține un jurnal pentru tine, pe care ți-l voi trimite la sfârșitul fiecărei luni.

– Poate cei doi ani vor trece repede, Stefan? – vocea ei îi sfâșia sufletul.

– De ce nu, iubito? Un an în V., iar celălalt când voi fi asistent... Nu-ți bate capul, ai grijă de tine. Rămâi puternică fizic și apoi totul va fi mai ușor.

– Iar mama, câteodată, venea la mine și îmi spunea: „Ei, fiule, Dumnezeu ți-a dat un dar minunat, nu este zi, nici oră în care să nu-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru tine”. Se spune: „Bătrâne, bătrâne, ia numa’ ridică-te și uită-te la Ivan al nostru, ce fel de gospodar este!”. Iar soția auzind acestea, zburda fericită prin casă...

În acel moment, Ivan se eliberă, chipul i se luminează de o mare bucurie. Cei care-l ascultau îl priveau cu o oarecare tristețe, dar tăceau. Ivan îi cucerea cu poveste lui. Transforma cârciuma în biserică.

– Dar, după aceea, fraților, totul s-a dus pe copcă! Așa s-a dus totul ca și cum ai lua o pană în palmă și ai sufla-o. Am rămas sărac lipit...

– Într-o duminică, veni un bărbat din Luh² și spuse: așa și așa, preotul nostru catolic te cheamă la el. M-am pregătit și am plecat. Satul fiind situat într-o regiune apropiată, am ajuns numaidecât la preot.

– Și, deja pe drum, ceva nu-mi suna a bine. Am ajuns, am sărutat mâna preotului, iar el îmi zice că așa și așa, că pe dincolo, pe dincoace, că „trebuie ridicată o biserică nouă în satul nostru”. „Noi, spune el, nu am căzut de acord cu acel huțul care face biserici, dar am auzit că ești un bun meșter și ne-am sfătuit ca tu să ne ridici biserica”.

– Când eu, știți, am auzit vorbele acestea, m-au trecut toate apele, exact cum se întâmplă cu animalele foarte slabe. Vedeți, nici până azi nu-mi amintesc ce i-am răspuns preotului, cum am ieșit din casa acestuia! Ceva m-a tulburat rău de tot...

– Întorcându-mă acasă, vedeam în fața ochilor ba negru, ba galben, vântul mă sufla de pe picioare. Iar, în capul meu, se auzea ca și cum țigani ar bate cu ciocanele lor puternice. Dar gândurile nu-mi dădeau pace. Și mă gândeam, pe undeva, în sinea mea: mări, dar asta nu e un șopron, căci aici, bre, se dau mii de parale pe mâna ta, iar biserica este văzută de oameni din toate satele. Așa spaimă am tras, că Doamne ferește! De parcă cineva mi-ar fi dat cu toporu-n cap...

– Ajung eu acasă, dar ce să vezi, nici femeia, nici copiii nu-mi mai sunt dragi. Nu spun nimic nimănui, țin în mine.

– M-am pus să dorm. Dorm buștean, dorm, de nu mă mai trezesc. Și visez că stau întins, undeva, într-o livadă de vișini și cânt la fluier. Vișinii au înflorit ca laptele, iar eu stau întins și cânt la fluier. Dar, undeva, lângă acea livadă, apare o biserică, parcă eu am ridicat-o în alt loc, dar ea răsare lângă livadă. Și de nu tună deodată, pe undeva, de parcă s-ar fi prăbușit un munte! Dar, de fapt, biserica se făcu praf. Acel clopot, care stătea chiar în vârf, răsună, pe undeva, atât de tare și atât de jalnic, de numai! Bate singur. Vreau să mă ridic, dar biserica m-a acoperit cu totul. Undeva, apăru o apă mare, pe care erau corbi, atâția corbi pluteau, încât apa era neagră. Iar clopotul de sus bătea fără încetare, deși biserica nu se vedea, dar clopotul din vârf tot bătea...

– O să am grijă de mine, îi răspunse ea blând și ascultător. Chiar și acum îi răs în față modei! Dar ai grijă și tu de tine, Stefan... ah!

– Ce e, iubito?

Se opriră și se priviră unul pe altul. Amândoi erau palizi.

– Suntem acasă deja.

– Nici n-am băgat de seamă, răspunse el cu o voce gătită.

– Nici mie nu mi s-a părut că e atât de aproape... Ochii-i neliniștiți ardeau pe fața ei palidă. Se apropie de el.

– Rămâi sănătos, Stefan! și, apucându-l de mână, i-o strânse cu putere. Nu mă uita... șoptea ea cuprinsă de o emoție de nedescris. Auzi? Nu mă uita!

– Olena!

El o strânse cu pasiune la piept. Apoi îi sărută aproape fiecare deget. Abia observă cum și ea îl apucase de mână și i-o săruta. El se sperie, iar ea țipă de durere. În același timp, își lăsă capul pe pieptul lui și începu să plângă.

– Fii puternică... fată dragă! o rugă el cu o voce înceată, simțind cum i se pune un nod în gât.

– Mă tem pentru fericirea noastră! gemu ea abia auzit.

– Eu... eu... nu, răspunse el. Doar ne iubim.

– Ne iubim, Stefan, ne iubim...

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

– Undeva, eu strig după ajutor, însă am fost trezit și nițel mi-am revenit.

– Mai departe nu țin minte nimic. Ajunge că am stat la pat trei luni, iar, apoi, nimic nu s-a ales de mine...

– Huțulul a ridicat totuși biserica în Luh, dar pe mine m-a nenorocit, m-a nenorocit pentru totdeauna...

Mai departe, meșterul nu mai continua, pentru că toată lumea știa ce a urmat.

Oricum, nici nu mai putea să povestească, pentru că a ajuns în acel punct al istorisirii, când punea în fața sa o sticlă de rachiu și bea peste măsură. De aceea, toți cei care până în acel moment îl ascultau și stăteau tăcuți, începeau să vorbească și li se făcea milă de meșter.

– Deci, vezi dumneata, un om se gândește ba la una, ba la alta, dar totul e-n puterea lui Dumnezeu. În fața lui Dumnezeu, nu există că așa e frumos, că așa e bătrân, iar așa e sărac, în fața lui Dumnezeu, toți sunt egali; ceea ce are Dumnezeu de dat va da și celui mai sărac, și celui mai bogat...

– Da, este adevărat că nimeni nu se poate ascunde de puterea lui Dumnezeu, dar, pe undeva, există astfel de oameni care-l nenorocesc pe om. Uită-te, huțulul l-a nenorocit: fie i-a făcut farmece, fie i-a încețoșat mintea și uite ce s-a ales de om! Nimic, s-a ales praful. Dar problema este că un om îl strică pe altul...

– Asta-i credința huțulă, bată-l Sfântul, să-l bată! Uite, ticălosul de cârciumar tocmai a pus mâna pe munca noastră, dar el este mai bun decât huțulul. Pentru că el ne va lua banii, va câștiga o gospodărie, dar nu ne va lua mințile. Pe când huțulul va unelti în așa fel, încât omul să-și piardă mințile pe lumea asta. Pe huțul să-l gonești de la casă ca pe un câine fără stăpân!

– Spui adevărul, da, fără îndoială, adevărul. Apoi, Ivan a înnebunit. Și-a băgat soția în mormânt, pe copii i-a alungat din casă, a vândut tot ce a văzut. Are o căsuță, dar este atât de groaznică și coșcovită, încât ți-e și frică să intri în ea. Uite, imediat va pleca de aici spre casă și va sparge geamurile, și se va întinde pe cuptor, și va începe să cânte. De parcă, acum, ar fi sănătos la minte? De-ar fi sănătos nu ar sparge geamurile propriei sale case și nu ar cumpăra altele de două ori pe lună. Pare doar că este sănătos la minte, pentru că vorbește bine, dar, cu siguranță, are probleme cu capul...

– L-a lăsat, necredinciosul huțul, dar degeaba. I-a pricinuit atâta rău, de nimeni n-o să-l mai îndrepte vreodată. I-a frânt voința, nici de muncă nu are tragere, nici de altceva, iar, dacă câștigă câte ceva, totul lasă la crâșmă...

– Fie ca Domnul Dumnezeu să ocrotească pe fiecare om bun...

(1898)

Traducere din limba ucraineană de **Ioan HERBIL**

¹ Este vorba de materialul lemnos din care urma să fie ridicată o construcție (casă, șură, șopron etc.). (n.t.)

² Cel mai probabil, este vorba de localitatea Luh (situată pe malul drept al Tisei), sat în raionul Rahiv, regiunea Zakarpattia (Transcarpatică), Ucraina. Această localitate împreună cu actualul sat Lunca la Tisa (situat pe malul stâng al Tisei, în România) formau, până în anul 1919, o singură unitate teritorial administrativă, atestată în anul 1439.

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

(Continuare din nr. 59)

Capitolul II Despre sufletul și trupul bolșevicului

Acum, stimate cititorule, permite-mi să-ți fac cunoștință cu cei care, în urma acelei lovituri, s-au cățarat la putere. Nu cu toți, ci doar cu cele mai cunoscute personaje, pe care propaganda, în zeci de ani, i-a făcut eroi, cu a căror nume fuseseră botezate orașe, vapoare, cinematografe, detașamente de pionieri și colhozuri.

Vladimir Ilici Lenin (pe numele adevărat Ulianov). Fiul lui Illia Nikolaevici Ulianov, directorul unor școli primare din gubernia Simbirsk, consilier de stat (funcție care corespunde cu gradul de general-maior), cavaler a cinci ordine ale Imperiului Rus, ca origine – fiu al unui ciuvaș și al unei kalmâce. Mama viitorului lider bolșevic era Maria Aleksandrovna Ulianova (numele de fată Blanck), fiica unui evreu și a unei nemțoaice.

Încă de la naștere, Ulianov-Lenin a fost un monstru. La o înălțime destul de mică (la maturitate, măsura 164 de cm), el avea picioarele disproporționate și scurte, iar torsul și capul le avea mari, de aceea până la trei ani nu putuse să umble – pentru că avea centrul de greutate sus, cădea mereu, îl apucau istericalele și se dădea atât de tare cu capul de dușumea, încât părinții erau îngrijorați pentru integritatea lui mintală. Suferea de hiperactivitate, crize necontrolate de furie și cruzime:

„În caracterul lui a existat în permanență ceva rău. El se înțelegea foarte bine cu fratele său mai mic Dmitri, însă adesea îl făcea să plângă.”

Când a mai crescut, sociopatia lui se transformase în deviație psihică. Toți contemporanii lui, fără excepție, remarcă nemăsurata lui brutalitate, felul în care nu suporta părerile altora, în afara propriilor idei, fiind înclinat, încrezut și crud, o cruzime care întrecea orice limită. Un dezzechilbru psihic, denumit narcisism. Cele mai frecvente cuvinte cu care-i trata pe tovarăși erau „tâmpit”, „idiot”, „balegă”, „subcik”¹.

Era pocit ca aspect exterior. Iată portretul lui Lenin, care tocmai împlinise 25 de ani. I-l făcuse unul dintre foștii lui tovarăși de luptă Aleksandr Nikolaevici Potresov:

„... era tânăr numai în actul de identitate. Când te uita la el, îi dădeai cel mult patruzeci de ani, cam treizeci și cinci. Fața palidă, chelia cât tot capul îi lăsa doar niște peri pricâjiți pe tâmpile, bărbuța era rară și roșcată...”

După mărturisirea soției lui, N. K. Krupskaia, și a foștilor săi tovarăși, Lenin suferea de migrene, insomnie, crize de depresie, care se transformau în narcolepsie, ce dura săptămâni. Apoi aceasta se transforma în crize maniacale, pe care Krupskaia le numea „aprige”, semn că pentru Ilici urma o perioadă de activitate furtunoasă. „Volodea și-a ieșit din fire”, – zicea soția. Cu alte cuvinte, el e un „frumos”.

Făcuse studii superficiale. Ca jurist era un zero barat. Ca teoretician al marxismului și economiei politice – zero. Plehanov și alți intelectuali îl numeau „un mare simplificator”. E suficient să citești articolele lui, scrise într-o limbă greoaie, încălțită. „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, probabil unica lucrare teoretică a lui Lenin, cercetătorii neafiliați o califică „pe lângă obiect”. De pildă, biograful „conducătorului proletariului”, profesorul de istorie rusă de la Oxford Robert Service remarcă:

„Cartea a avut jignitor de puține recenzii, și acelea negative. Apariția cărții «Dezvoltarea capitalismului în Rusia» a trecut neobservată până și de către marxiști.”

Secretul unei asemenea ignorări din partea marxiștilor e simplu: în acei ani, literatură de aceeași factură apărea cu duimul. Iar marxiștii căutau, înainte de toate, idei noi, proaspete. Pe când ideea principală a cărții lui Lenin era banală și „proaspătă” de ți se strepezeau dinții: regimul autocratic din Rusia e îmbătrânit, iar în condițiile capitalismului, e necesară democrația. Abia mai apoi, din această lucrare banală,

de compilație și destul de simplistă propaganda a făcut o „operă genială”.

În același timp, cum se întâmplă adesea cu bolnavii psihici, Lenin avea o evidentă charismă, încât pur și simplu le subjugă propriei voințe pe anumite persoane, mai cu seamă dintre tinerii cu studii puține, dar exaltați. În pofida multor contradicții interne și a greșelilor de concepție, teoria marxistă este foarte complicată pentru receptarea sistemică. Ca atare, analfabeții radicali nu pricepeau deloc marxismul și „cărți inteligente” nu citeau. Le erau suficiente proclamațiile, broșurile subțiri și, ce-i mai important, încrederea în loc de cunoștințe. „Buruiul-ciocoi nu muncește, el doar își însușește roadele muncii proletarilor. Să-i nimicim pe burjui; tot ce agonisise el să împărțim frățeste între noi și vom apuca o viață fericită.” Cam așa își imagina bolșevicul de rând „economia politică”. Și cuvântările înflăcărâte ale lui Lenin, Troțki, Kalinin și ale altora, care se adresau nu minții, ci emoțiilor, cădeau într-un pământ roditor.

Încheind portretul conducătorului bolșevic, pentru a nu mai reveni asupra lui, voi reda încă o caracteristică:

„Medicul Aleksandr Bogdanov, care în acea vreme era viceliderul bolșevicilor, îi spunea cunoscutului Nikolai Valentinov (Volski): «Urmărint în decursul anilor unele reacții ale lui Lenin, ca medic, am ajuns la concluzia că Lenin avea uneori stări psihice cu evidente simptome de anormalitate.»”

Neavând prieteni, Lenin se înconjură de indivizi primitivi care se uitau în gura lui și care, din punct de vedere al calităților, îi erau „pereche”. Câțiva dintre „tovarășii lui de luptă” arătau astfel.

Lev Davidovici Troțki (numele adevărat era **Leiba Davidovici Bronstein**) provenea dintr-o familie de evrei înstăriți din Herson, avea studii medii – terminase liceul real „Sf. Pavel” din Odesa. Era cel mai apropiat tovarăș al lui Lenin, iar în timpul „revoluției” era de facto a doua persoană în partid. Suferea de narcisism și de complexul lui Napoleon, iar despre anomaliiile lui sexuale știa întregul Comitet Central. Era un excelent orator, adică flecar. Un individ fenomenal de crud.

Karl Bernhardovici Radek (**Kopec Sobelson**), un evreu din Lviv, care se considera polonez. Avea studii superioare

Vladimir Lenin și Lev Troțki

neterminate. Era unul dintre oamenii de încredere și favoritul lui Lenin, iar împreună cu Iakub Hanețki realiza comunicările secrete dintre conducerea bolșevică și statul-major german, care îi finanța pe revoluționarii ruși. Radek fusese cel care, în aprilie 1917, organizase transportul lui Lenin și a încă 22 de bolșevici spre Rusia via Germania în celebrul „vagon sigilat”. Deviatul care, după „Revoluția din Octombrie”, mășcăluia prin Piața Roșie gol pușcă, adică așa cum îl făcuse mă-sa, în fruntea unei coloane de membri ai grupării înființate de el cu numele „Jos rușinea!”; singura „îmbrăcăminte” pe care o purta era o panglică roșie pusă în diagonală. Îi plăcea să umble gol și nu se rușina nici de copii. „S-o țină tot așa!”, a exclamat Lenin, când a aflat despre parada „proletarilor” goi.

Feliks Edmundovici Dzerjinski, nobil polonez, un maniac bolnav psihic, care în copilărie visase să poarte pe cap o șapcă fermecată, care să-l facă invizibil, să ajungă la Moscova și să-i ucidă pe toți rușii. În tinerețe, fusese un fanatic religios și se străduia să fie primit în ordinul iezuiților. Rămăsese repetent în clasa a opta de liceu. Avea doar o notă de „bine” – la Religie –, opt note de „suficient” și două de „insuficient”. Suferea de crize de epilepsie. Era un înrăit consumator de cocaină – narcomania lui fusese subiect de discuție în Comitetul Central al partidului bolșevic.

Sergo (pe numele adevărat Gheorghi) Orjonikidze era gruzin. Absolvise școala primară. Era un maniac, care se făcuse faimos, pentru că l-a ucis pe cunoscutul poet și activist social Illia Ceavceavadze. Orjonikidze era caracterizat astfel:

„Gruzin brutal și fără prea multă școală, urmaș al unor nobili scăpați, a rămas orfan de mic; era un copil năzuos, la școală învăța prost și avea dese crize de nervi. Într-o zi, la școală, a rupt de pe perete portretul țarului și, furios, l-a călcat în picioare. A fost eliminat din școală.”

Moisei Solomonovici Urățki s-a născut într-o familie de negustori evrei din Cerkasy. El a fost comisar al Comisiei Electorale din Rusia pentru alegerile în Adunarea Constituantă și primul șef al Comisiei Extraordinare de Luptă cu Contrarevoluția și Sabotajul din Petrograd. Acesta avea studii juridice superioare, lucru care nu l-a împiedicat să fie un maniac sexual, căruia nu i-a scăpat nicio fustă, dar nici pantaloni bărbătești. Un pervers care nu prea se spăla în așteptarea revoluției mondiale și putea ca o cocină de porci. Pe deasupra, fizic, era un monstru – avea niște piciorușe scurte și strâmbe, spinarea curbă și capul îndesat între umeri. Spre deosebire de Dzerjinski, el nu era narcoman, ci un bețiv ordinar.

Valerian Vladimirovici Kuibășev se trăgea dintr-o familie de nobili ruși, avea studii medii. Era și el un alcoolic incurabil. Odată, încă în timpul ilegalității, după „câteva pahare în plus”, i-a trântit unei cocote ocazionale despre tovarășii din partid, aceea a turnat la poliție și au fost arestați toți bolșevicii din Samara, în afară de el. Kuibășev bea nu mult, ci îngrozitor de mult. Când i s-a adus lui Stalin la cunoștință că Kuibășev e bețiv, acela a spus: „Bea? Nu-i nimic. O să crape mai repede.”

Valerian Kuibășev „a crăpat” la vârsta de 46 de ani în propriul birou. Oficial, s-a anunțat că ar fi suferit un infarct. În realitate, băuse peste măsură de mult și a murit. Cu toate acestea, cu numele lui fuseseră botezate orașe, sate, uzine, vapoare și colhozuri.

Simon Arșakovici Ter-Petrosian se trăgea dintr-o familie de armeni bogați. Avea studii secundare neterminate. Fusesse exmatriculat din liceu pentru indisciplina. În istorie este cunoscut sub pseudonimul „Kamo” și era omul de încredere al lui Lenin în Caucaz. Prieten din copilărie al lui Stalin, împreună cu care se ocupa de furturi, pe care bolșevicii le numeau nevinovat „expropriieri”. Era un criminal sadic, un pacient permanent al clinicilor de psihiatrie.

Și-acum despre însuși Iosif **Visarionovici Stalin** (**Djugășvili**). Despre el încă nu se cunoaște totul, dar se știe că acest fiu al unui cizmar gruzin, cu studii neterminate la seminarul teologic, era un caz ciudat de bolnav psihic cu complex de inferioritate și paranoia. Avea înălțimea de 163 de centimetri, cotul mâinii stângi era anchilozat, primul și al doilea deget de la piciorul stâng erau lipite, fața îi era ciuruită de vărsatul de vânt de care suferise în copilărie. Celebrul psihiatru Erich Fromm l-a numit „un caz clasic de sadic nesexual”.

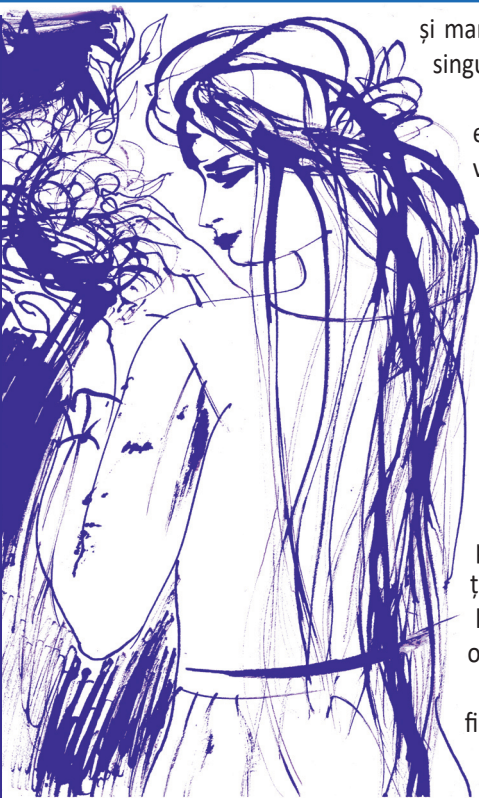
(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note
de **Corneliu IROD**

¹ **subcik** – cuvânt argotic rusesc, care caracterizează un individ suspect, în care nu poți avea încredere și care, pe deasupra, e și prost. (C. Ir.)

MARKO VOVCIOK

LENEȘĂ

I

Doamna noastră nu mai era tinerică, dar nici bătrână nu se poate spune că era; de felul ei, înaltă, bine făcută, vorbea repede și tare. Se îmbrăca frumos, prinzându-și cu grijă șnururile și închizătorile. Umbla aranjată ca o păpușă.

Și în camerele noastre era frumos: curat, tencuit, zugrăvit, aveam și-un fotoliu mic și o măsuță, totul era cum se cuvine, ca la domni. Se întâmpla ca doamna să așeze bibelouri, ulcioare pentru vin, vase din sticlă verde sau roșie. Avea și un câine din aramă și un iepuraș din lut, cu urechiușe sculptate. Toate acestea sunt niște fleacuri, dar împreună strălucesc și îți fură privirea. Iar piesa cea mai scumpă era o pictură care atârna pe perete cu un domn negricios ca un gândac, posomorât ca noaptea, cu inele de aur pe mână – răposatul ei tată, un cneaz viteaz. Oricui venea la ea în vizită doamna îi spunea: „Acesta e tăticul meu răposat!”

Știa ea cum să se comporte cu fiecare, cum să vorbească, cum să privească, cum să suspine. Dacă venea un sărman, ea îi spunea cu glas tare: „Acesta e tatăl meu, cneazul!”. Unui bogat îngâmfat îi spunea oftând: „Iată, cât timp tatăl meu era viu, ca în tabloul acesta, eu n-am știut ce e necazul!”. Altuia, unui flăcău tânăr și sincer îi spunea: „Ce sunt lucrurile lumești și măreția, și bogăția? Tatăl meu a fost cneaz, a ajuns să fie mare...”.

Astfel, într-un fel sau altul, fiecăruia îi spune că e fată de cneaz. Dar nu pomenea de faptul că acel cneaz negricios a risipit toată averea, lăsându-i doar o căsuță cu grădină și curte în oraș, dar și aceea era moștenirea mamei, pe care el n-a mai putut s-o piardă.

Erau patru cămăruțe în casa aceea: ferestre cu șprosuri și un pridvor cu streășină. În spatele casei, era o livadă deasă, bătrână deja. În curtea cea verde, crescuse o iarbă înaltă; prin ea treceau două cărări înguste dinspre poartă. Una ducea spre casă, iar cealaltă spre acareturi. În mijlocul curții, era un măr rămuros.

O jumătate din casă doamna o închiria unor copii de domni; ba le și gătea, din asta trăia sărmana de ea. Bărbatul ei lucra undeva departe; noi nu l-am văzut niciodată. Și ei nici nu-i păsa.

Copiii n-o lăsau să se plictisească, în fiecare zi și în fiecare seară se distrau cu ea, ba jucau cărți, ba cântau cântece...

Ducea o viață fără griji.

II

Eu i-am fost dăruită. Sunt de loc din Hlușceha; am aparținut cândva familiei Ivanovski... Am crescut în casa părintească, Doamne ce bine era! Și acum îmi aduc aminte cum o duceam! Apoi stăpânul nostru s-a căsătorit și m-au luat ca slujnică la tânăra stăpână. Doamna mea îi venea în ajutor celei tinere. Se întâmpla să o găzduiască și să-i facă pe plac câte o lună sau chiar mai mult. Până a ajuns să se și plângă:

– Ce să fac? Nu am slujnică! Nu îmi dați una dintre ale voastre?

– De ce nu? Luați-o pe care vreți.

Atunci m-a luat pe mine și m-a dus cu ea, departe de neamul meu, de familia mea. În lipsa mea au murit și tatăl,

și mama; în lipsa mea s-a pierdut tot neamul. Am rămas singură pe lume.

Am trăit la această doamnă vreo cinci ani. La început, eram singura slujnică, dar după ce au început să vină tot mai mulți să ia masa la ea, doamna și-a luat o tânără iobagă ce avea o fiică. Până atunci, doamna le ținuse la niște prieteni de-ai ei, pentru că, în afară de această curte, nu avea nici moșie, nici vreo bucată de pământ de-al ei: totul s-a vândut, doar această femeie tânără cu fiica ei i-au fost lăsate în slujbă. Cneazul, părintele ei măreț a rânduit așa. Ele au fost trimise undeva departe, iar doamna s-a gândit mult până s-a hotărât să le aducă la ea. Ele erau și dintr-un neam liber, de cazaci, sau așa ceva: acel cneaz negricios a devenit stăpânul lor pe nedrept cumva, astfel că doamna s-a temut să le țină în oraș ca să nu se răskoale împotriva ei pentru libertate, după ce ar fi discutat și s-ar fi sfătuit cu orașenii.

Tânăra nevastă se numea Ceaiheha Horpyna, iar fiica ei – Nastia. Nu era acea Ceaiheha nici vorbăreață, nici amabilă: ca și cum ar fi fost învăluită pentru totdeauna de o negură. Fie că doamna o ceartă, fie că o bate (cu toate că nu era rea, tot mai bătea câteodată), fie că îi dăruiește o fustă sau o năframă, Ceaiheha primește totul în tăcere și se retrage. Pare să fie muncitoare și supusă până nu privești la sprâncenele ei negre, încruntate și la ochii cufundați în orbite, care scapără foc.

Odată eram tristă. Stăteam pe băncuță și plângeam. Într-adevăr, până și un om fericit cunoaște uneori tristețea, ce să mai zic de noi. O să te obișnuiești, ni se spune... Nu!... O să obosești răbdând, ajungi să fii indiferent la tot și dintr-odată se trezește răul. Uneori, un singur cuvânt... Ce credeți? Uneori uiți bătaia într-o oră, dar o vorbă grea îți străpunge în inimă, o ții minte luni, ani întregi...

Eram tristă și tânjeam după o vorbă bună. În acel timp, Ceaiheha lucra pe lângă cuptor.

– Horpyno! – îi spun. – Eu plâng, mă îngrijorez, dar dumneata ești neschimbată. Probabil, așa ți-a fost dat de sus!.. Nu-i așa că și dumneata cunoști răul?

Ea a privit către mine cu ochii ei negri, de parcă ar fi întrebat la ce mă gândesc, și mi-a răspuns:

– De ce nu?

– Doamne! – spun eu. – Cum mi-am petrecut eu cândva tinerețea la părinții mei!

– Iar eu, – îmi spune, – toată viața mi-am trăit-o târându-mă prin curțile străinilor.

Și am tăcut amândouă.

– Ai rămas orfană de mică, Horpyno? – o întreb iar.

– Nu, am fost luată din familie, când eram micuță. Abia îmi amintesc de părinții mei. Nici nu știu dacă m-ar fi recunoscut, de m-ar fi văzut!.. Dar nu m-au văzut, au murit.

– Dar răposatul dumitale soț de unde era de loc?

– Din satul în care locuiam cu domnii, din Horievka. Lucra la curte.

– Și ai trăit mult cu el?

– Jumătate de an.

– Doamne! Nici n-ați apucat să trăiți! Ce rău s-a abătut asupra lui?

– A murit de băutură.

După asta a ieșit din casă și niciodată nu ne-am mai întors la acea discuție.

III

Se întâmpla că, uneori, spre seară, după ce terminam lucrul, doamna se ducea undeva în vizită, iar noi stăteam lângă poartă. Discutam ba cu unul, ba cu altul, salutăm, întrebăm de sănătate, dar Ceaiheha stă tăcută. Nastia povestește veselă cu fata din vecini. Locuia peste drum o fată de oraș. Era orfană, se numea Kryvoșyienkova. Ce fată frumoasă era! Ochii îi erau luminoși, cozile împletite erau lungi, mari, de un roșcat închis, iar fața-i era roșie ca mărul. Oricând o priveai era veselă, ciripitoare, avea o voce frumoasă ce se revărsa ca un pârâiaș repede. Ea și Nastia se înțelegeau foarte bine, erau ca două surori, făceau totul împreună. Nastia nu avea multe de făcut, pe atunci era doar o copilă; ele ciripeau ca două păsărele. Iar Horpyna era tot singură, tăcând mereu.

– Horpyno! Spune, de ce nu schimbi o vorbă cu fiica dumitale măcar? Te-ai simți mai bine...

– Ce să vorbesc cu ea? Încă n-are minte, să-i vină întâi mintea la cap.

– Dacă ar fi după mine, zic, eu aș povesti și cu un copil mic. Să simt că cineva mă înțelege! Îmi destăinui toate gândurile, le spăl cu lacrimi...

– Iar copilul va spune altora necazul dumitale... De aia e copil!

– Ce să zic! Unui om bun îi va fi milă!..

Ceaiheha nu mi-a răspuns nimic la cele spuse.

Fata ei era frumoasă ca o floare. Era cumva înflăcărată, sensibilă... Se întâmpla, când era îngrijorată de ceva, să devină fără vlagă; când era veselă, cum mai știa să glumească, cum știa să cânte, să spună ghicitori! Zveltă, ușoară, iute, cu părul negru, și ce ochi! Vorbeau fără să scoată un cuvânt. Altul, la necaz, plânge puțin în tăcere, oftează și gata; iar la bcurie, zâmbeste. Dar ea nu, când are un necaz, îi curg lacrimile șiroaie, iar când e veselă, râde cu poftă. Ce simte e din adâncul sufletului, vine dintr-o inimă sinceră, arzătoare... Așa a crescut ea.

IV

Odată cu trecerea timpului, Ceaiheha era tot mai încruntată, ca o negură. Am observat și că a început să umble undeva. Seara târziu vin la ea niște oameni și ea discută mult timp cu ei. Eu tac, nu o întreb nimic. Până când, într-o zi, intră în curte un muscal sau cine știe ce era, cu guler roșu, cu chipul neprietenos, mustăcios și întreabă dacă e acasă stăpâna. „E acasă”, îi răspund și trag cu coada ochiului: Horpyna stătea în pragul casei palidă și îl urmărea cu privirea pe muscal. M-am și speriat. O întreb: „Ce e, Horpyno?”. Ea dat doar din mână.

Acel muscal i-a dat o hârtie doamnei. După ce a citind-o, doamna s-a supărat, s-a neliniștit. A scris ceva pe ea și i-a dat-o acelui muscal. El a dus-o. Imediat a venit un domn burtos care a început să se sfătuiască cu doamna. Doamna vorbea neîntrerupt, își ștergea cu batista ochii și mai plesnea din palme. I-a dat bani. Iar el tot asculta, ridicându-și sprâncenele și lovind scaunul cu vârful degetelor. A luat banii și, ascunzându-i în buzunar, i-a spus: „Nu vă temeți, nu vă temeți de nimic!”. Doamna îi mulțumește, îl conduce până la poartă și îi mulțumește din nou. Mă întorc și îi povestesc totul Horpynei.

– Ce vrea să fie asta?

Ea și-a înclăștat buzele și parcă gemând a zis: „Știam eu, știam!”. Eu nu înțeleg nimic. Deodată, vin doi domni de la judecătorie. I-au poruncit Horpynei să se pună în fața lor și s-au așezat.

Unul miroase țigările, altul se șterge cu o băsmăluță și o întreabă.

– Tu ești cea care își caută libertatea?

Ea le răspunde:

– Eu.

– O să dai de necaz, proasto! Mai bine fii supusă doamnei tale și lucrează.

Ea tace.

– Auzi? Înțelegi?... Vezi, ai grijă! Nu ți-o căuta cu lumânarea! De mai auzim o dată, nu o să iasă bine!

Și au plecat.

Vreau să îi spun ceva... Dar mă uit la ea, nu spun niciun cuvânt. S-a așezat și și-a sprijinit capul de mână. Nu plânge, nu suferă, parcă e moartă! Și Nastia stă; e îngândurată, schimbată la față.

V

Doamne cum a mai certat-o doamna pe Horpyna! Nici n-a vrut s-o vadă în fața ochilor vreo două săptămâni. Iar Nastia îmi spune:

– Iată de ce umbla mămuca așa îngândurată!... Iată de ce era îngrijorată! De asta îmi povestea ea când eram mică despre părinții noștri liberi, și-a dorit și ea libertate. Era mai veselă pe atunci, spune, căzând pe gânduri și îngrijorându-se, nu așa cum e acum... Îmi spunea povești în timp ce torcea, despre cum trăiau strămoșii noștri, cazacii liberi pe Nipru și îmi cânta cântece frumoase despre vremurile acelea demult apuse.

Iar eu îi spun:

– De ce te gândești la toate astea, Nastia?

– Visez mereu la libertatea de demult, spune ea, ceva mă neliniștește, parcă tot aștept ceva, dar nu știu singură ce anume, și gândurile mi se învălmășesc și nu mă ia somnul, iar dacă adorm, visez mereu că sunt liberă!...

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de Jessica BILCEC

Saveta VĂRĂREANU

„TE ARESTĂM PENTRU SABOTAJ”

(Continuare din nr. 59)

Dimineața la opt am fost în fața sediului de partid. În biroul primului secretar am intrat numai eu cu tov. inspector teritorial.

Intrăm. O încăpere mare, cu ferestrele spre răsărit, cu un birou masiv la care tronează tovarășa Agurida Huidum. Ce nume! Huidum!

Nu-i de mirare. Tovarășa chiar este o huidumă: înaltă cât un stâlp de telegraf, grasă cât un butoi, necioplită cât un butuc pregătit pentru sculptură. O voce aspră ca piatra ponce pe care o folosesc pentru călcaie. Nu ne placem din prima secundă. Cred că, văzându-mă așa de mică, de modestă, chiar sărăcăcioasă, nemachiată, cam obosită și încrâncenată, s-o fi întrebat cu mirare în gândul ei: „aschimodia asta s-a pus în gură cu...” Știe ea bine cum i-a spus în gând lui Loază, pentru că am auzit că nimeni nu-l „înghițea” pe acel tovarăș.

– Cum te numești, tovarășă?

– Vărăreanu.

– La ce școală profesezi?

(Profesez pe dracu, madam. Hămălesc împreună cu găgălicele de clasa a cincea, a șasea, a șaptea și a opta. Hămălesc în loc să-i învăț pe copii carte. Asta fac eu la școala numărul doi).

– La numărul doi.

– Ce predai?

– Rusă, română, latină.

– Ce facultate ai absolvit?

(Aoleu... Păi nu e clar? Doar n-am absolvit politehnica!)

– Filologia.

– Fire-ar ea de filologie! Mai bine făceam de două ori filologia, decât politehnica!

(Aaaaa! Madam a absolvit politehnica. Păi, daaa... Crede că este o facultate mult mai grea, decât filologia. Domnia Sa este convinsă că subsemnata sunt o nulitate în fața inteligenței Domniei Sale).

– Toate facultățile cer mult efort, perseverență și voință. Fiecare își alege facultatea după propriile puteri și aptitudini.

– Da. Ești cam obraznică.

– A-ți exprima punctul de vedere este o obraznicie?

– Așa ai vorbit ieri pe câmp și cu tovarășul Loază?

– Dialogul este dictat de circumstanțe.

– Știi că va trebui să te arestăm?

– Pentru ce?

– Pentru sabotaj.

– !!!!! Ce sau pe cine am sabotat?

– Ai sabotat recolta de fasole.

– Tovarășa Prim, noi am fost patru profesori pe câmp cu nouăzeci și opt de copii. Mă arestați numai pe mine?

– Da, că ai avut gura cea mai mare.

– Așa, da. Mă arestați pentru gura mare, nu pentru sabotaj.

– Avem indicații să te dăm afară din învățământ.

Mă uitam în ochii tovarășei Huidum și aruncam pe furis, dar pieziș, privirea și spre uriașul tablou din spatele huidumei, portretul „scumpului nostru conducător”, care zâmbea cu subînțeles.

– Foarte bine. Mă duc la C.A.P. să mulg vacile. E plăcut. Sunt mașini de muls... Voi fi unicat în istoria învățământului românesc.

– Ești foarte obraznică, tovarășă. Nu-i suport pe profesoriiăștia care se cred singurii intelectuali. Am în familie câțiva învățători și profesori cu care am mari dispute.

– Tovarășa Prim, nu sunteți nici prima, nici singura care nu ne suportați. (Știe duđuia la cine mă refer. Politica înțeleaptă a partidului i-a aranjat bine pe „intelectualiiăștia”. Ne-a obligat să muncim peste normă fără să ne plătească, aproape că ne-a arestat la domiciliu, restrângând dreptul de a ne transfera chiar și când era vorba de reîntregirea familiei. Nu aveam liber nici sâmbăta, nici duminica, nici vorbă de liber de sărbătorile religioase). Omorâți-ne, desființați-ne, dar cine va mai pregăti ingineri? Mă învinuiți că am sabotat producția de fasole de

pe tarlăua din Slobozia. Nu eu, nu noi profesorii și elevii am sabotat-o. Vinovați sunt cei care au hotărât să semene acolo fasole. Pe tarla erau tufe corespunzătoare tuturor etapelor: coapte, verzi, înflorite, înmugurite și asta din cauza revărsărilor Tazlăului. Acolo este sabotajul.

– Găsești repede răspuns la orice ți se spune. Trebuia să-i supravegheai mai bine pe copii.

– I-am supravegheat foarte bine. Nu știu ce v-a raportat tovarășul secretar, dar noi știm cum se muncește cu copiii pe câmp. Avem o experiență foarte bogată în domeniu.

– Atunci de ce a găsit tovarășul secretar fasole în pământ? Părinții dumitale nu te-au învățat ce este economia?

(Aaaa! Până aici! Până la părinți! Până la ce m-au învățat ei! M-ai călcat pe bătăture, madam Huidum! A reînviat din negură fetița care a fost cândva secretară U.T.M. Îți arăt eu cu cine stai de vorbă și pe cine vrei mălăluță să arestezi pentru sabotaj. Părinții mei? Au murit când eu aveam doi ani și jumătate. A rămas doar numele din ei. Al tatălui pe crucea eroilor din curtea bisericii de la Plopeni. A murit pentru patrie, madam. Pentru patria asta pe care o iubesc și căreia îi sunt recunoscătoare că m-a crescut și m-a educat altfel decât vrei mălăluță să demonstrezi!)

– Părinții mei nu m-au învățat nimic. Nu au apucat. Nu au avut timp. Au plecat acolo unde i-a trimis războiul. Țara

Aspect din timpul muncii patriotice a copiilor, la sortarea porumbului, în cadrul Cooperativei Agricole „6 Martie”, sector Slobozia (cartier al actualului municipiu Onești-Bacău.)

asta m-a educat în altfel de spirit decât ceea ce faceți dumneavoastră acum. Sunteți convinsă că tovarășul secretar a spus adevărul? A spus în plen că a răcnit la mine pe câmp? A spus că a ridicat pumnul spre mine? A spus că m-a amenințat cu mutarea de la „această școală”?

– Tovarășa, unde te trezești? Cu cine vorbești dumneata pe tonul acesta?

– Sunt la Comitetul Municipal de Partid, tovarășă prim, și îmi exprim părerea despre atitudinea unui secretar de partid care nu știe să se poarte cu oamenii! Dumneavoastră cum ați fi reacționat dacă ar fi ridicat cineva pumnul spre fața dumneavoastră și ar fi răcnit că vă mută de la locul de muncă?

– Dar dumneata, cadru didactic, n-ai putut transforma răcneteale dumnealui în ceva pedagogic?

(Hîmî!!! Am făcut în gând ca prostul, holbându-mă la inteligenta prim-secretară de partid a municipiului Gheorghe Gheorghiu-Dej, cum se numea pe atunci actualul municipiu Onești din județul Bacău.) Am întors capul spre scaunul pe care cu onoare chițcăia discret inspectorul. Și ochii lui erau holbați a stupoare. Eu tăceam ca mutul, neștiind ce să răspund la această întrebare încuietore. Mă pomenesc în cele din urmă spunând:

– Nu m-am priceput. Trebuia să argumentez atitudinea tovarășului secretar? Să le spun copiilor că așa se face controlul de partid? Să rămână copiii cu o astfel de părere despre Partidul Comunist Român? Fapta este faptă, mai ales că ei erau martori la cele întâmplate.

– Grija partidului s-o lași în seama altora. Vei răspunde pentru faptele dumitale.

– Stați, că nu am terminat! M-ați chemat, trebuie să vă răspund la întrebarea unde mă aflu și cu cine vorbesc așa de obraznic. Vorbesc aici, la Comitetul Municipal cu o tovarășă prim-secretar care este convinsă că am dreptate, dar care

nu mi-o poate da. (Uluire în ochii și pe fața tovarășei Agurida Huidum). Vorbesc și eu despre un sabotaj pentru care merită sancționat un secretar de partid cu nu știu ce probleme în acest oraș. Dumnealui a sabotat acest comitet municipal prin atitudinea sa. Părinții copiilor au aflat deja despre cele întâmplate și azi vor povesti la locul de muncă nu despre mine. Pe mine mă știu de șaisprezece ani. Vor povesti despre un secretar de partid care era cât pe ce să mă lovească. Se va afla în tot orașul că s-a adoptat la Comitetul Municipal o nouă atitudine față de oameni: aceea a brutalității, a amenințării și a intimidării.

– Nu te văd prea timidă, tovarășă.

– Sunt foarte timidă, dar lupt cu timiditatea, ca să nu mă las călcată în picioare. Am fost secretar U.T.M. pe liceu și cam știu cum merg treburile. De aceea am curajul să vă vorbesc cum vă vorbesc. Tovarășul secretar a mințit, pentru că i-am promis că mă voi plânge dumneavoastră. Când a auzit ce am de gând să fac, m-a avertizat să nu îndrăznesc. Eu am fost aici ieri la ora unu, m-a văzut și și-a luat măsuri de precauție la ședință. Dacă eu am sabotat producția, dumnealui a sabotat partidul.

Tăcere. Moment de reflecție. Degajare și ușurare pentru mine, nehotărâre pentru Agurida, spaimă, nedumerire pentru inspector.

– Nu mă puteți aresta și nici nu-mi puteți desface contrac-

tul de muncă. Repet. Nu noi, profesorii și copiii, am sabotat. Căutați sabotorii unde v-am spus adinea-urii. Prin faptul că m-ați amenințat cu închisoarea, mi-ați demonstrat că Partidul nu apreciază pe cei care muncesc, ci pe mincinoși. Voi răspunde pentru cele spuse, dar în fața organelor superioare care vor verifica mai profund situația.

– Cum ai putut afirma că cei de la partid sunt niște analfabeți?

– Nu am afirmat acest lucru. Așa s-o fi simțit tov. secretar. I-am atras atenția că ar trebui să respecte pe cei care am făcut eforturi să avem o carieră în viață, să ne câștigăm pâinea într-un fel sau altul. Dumnealui a răstălmăcit spusele mele pentru a mă prezenta ca pe un dușman al partidului.

– Da, tovarășă. Vei răspunde pentru faptele dumitale. Bună ziua.

(Haaa... ha! Auzi! Bună ziua! Care... bună ziua?)

Inspectorul, care nu mai văzuse în viața lui un specimen ca mine, era de nerecunoscut: palid, aproape tremurând, stătea mic-mititel pe scaunul de lângă ușă, neputând să se scoale bărbătește, drept. Întârzia să se ridice. Tovarășa Huidum Agurida și-a luat hârtoagele de pe birou, și-a îndreptat trunchiul obosit de atâta efort și a ieșit din biroul cel mare. De sus, de pe perete, din poziția sa atotputernică, „iubitul nostru conducător” îmi zâmbea enigmatic. S-a sculat și inspectorul, s-a uitat uluit la mine și m-a întrebat:

– Măi, fată, ești sănătoasă la cap? Mare lucru să nu fii arestată!

– Nicio grijă, tovarășe inspector. Au greșit cu mine. Dacă mă adresez forurilor superioare, chiar la C.C. (comitetul central), cu siguranță nu eu voi zbura. Și cu dumneavoastră am o răfuială, dar nu i-a venit ceasul.

– Ce răfuială ai cu mine?

– Una mare. De când am intrat în învățământ și m-ați trimis la Bacău așa invalidă cum eram după accident. I-ați dat postul pe care îl solicitam unei suplinitoare, numai pentru faptul că tatăl ei era șef de alimentară. Lăsați că știți dumneavoastră. Aaa! Mai am una pentru ce mi-ați făcut în 1978 când mi-ați „sabotat” inspecția pentru gradul unu. Pentru asta nu vă iert nici dacă muriți înaintea mea.

– ?!

Am ieșit din birou hotărâtă să mă răzbun pe toți cei care m-au umilit și m-au nedreptățit atâția ani. Am ieșit ca o sabie ascuțită.

Pe hol mă aștepta directoarea, Iana Datu, pe care o căutasem inspectorul cu o seară în urmă. Era cam speriată, nu pentru soarta mea, ci pentru propriul scaunel. Nu știa ce se întâmplase, de ce am fost chemată la partid.

(Va urma)

Mihai ROMANIUC

CONFESIUNEA

(Continuare din nr. 59)

Veni și seara, iar oaspetele, curios de atmosfera familială a acestei case, se strecură înăutru chiar înainte ca Vasile să încuie ușa, terminându-și toate treburile din acea zi. Se așează, ca mai înainte, în patul din prima odaie. Copilul dormea, iar părinții reușiră astfel să cineze împreună la lumina slabă a unei lumânări. La final își făcură cruce și mulțumiră divinității pentru masă.

- I-am povestit părintelui, începu bărbatul, și s-a îngrijorat mai ales pentru copil. Privea mai mult în gol, căutând să-și aducă aminte totul în detaliu.
- Ți-a spus și de ce s-ar fi pripășit pe aici?
- A zis că strigoi rătăcesc mereu în căutarea unui loc prielnic pentru ei. Tânăra mamă avu o tresărire, urmată imediat de un semn al crucii.
- Dar a zis că poate a simțit aici sosirea unui copil. Sufletele nebotezate sunt foarte vulnerabile în fața răului. Iar necuratul abia așteaptă să le izgonească pentru a se putea întrupa.

Femeia își făcu din nou semnul crucii, speriată.

- Slujba de azi o să-l țină departe de casă, dar copilul trebuie botezat cât mai repede, a spus. Va trebui să facem botezul săptămâna viitoare. Până atunci, trebuie să ne rugăm pentru el dimineața și seara, mai ales.

Toma asculta, examinându-i atent pe cei doi. *Oare cât de departe ar trebui să mă țin?* *Momentan sunt înăuntrul, chiar lângă voi.*

Copilul scânci, semn că se trezise, iar mama se duse la el. Vasile privi un timp pe fereastră, căutând parcă strigoiul de ieri și, asigurându-se că nu se află nimic afară, își urmă soția în odaie. Se întinseră amândoi în pat, însă nu înainte de a-și duce rugăciunile la bun sfârșit, așa cum le ceruse preotul. Toma era atent la fiecare mișcare a lor, în cel mai mic detaliu. În continuare, pentru el, rămânea fascinant faptul că participă la trăirile unor oameni care vor muri înainte ca el să viziteze pentru prima oară această casă. *Totuși, mă aflu aici într-un moment cam straniu pentru ei. Se simt în permanență urmăriți de o entitate periculoasă, ceea ce e doar pe jumătate adevărat, iar asta mă împiedică să*

descopăr în viața lor alte sentimente în afară de frică. De-ar putea să-și urmeze cursul obișnuit al vieții...

Oaspetele privi spre fereastră, meditănd la acest aspect, și-și aminti brusc că suferă de o sete cumplită. Își simți buzele crăpate, iar în gură aproape că nu mai avea salivă, ca să înghită măcar în sec.

Ei, oare nu au lăsat pe undeva un pahar cu apă, chiar și pe jumătate plin, doar să nu mă usuc de tot? Nici lumină nu mai este ca să pot vedea.

Își luă inima în dinți, pornind în căutarea apei. *Dacă reușesc să dobor ceva, cred că o să-mi iasă peri albi.* Dar nu găsi nimic. Paharele fuseseră ascunse pe undeva parcă dinadins, iar găleata golită din timp. *Ce oaspete se mai regăsește în situația mea? Nici măcar apă nu primesc când am nevoie.*

Se așază din nou în pat, dezamăgit, încercând s-adoarmă; ori să se trezească.

Nu mult după stingerea ultimei lumânări, primul sforăit își făcu loc până la urechea oaspetelui nostru, trezindu-i un ciudat sentiment de mulțumire. *Cine oare se mai bucură de acest privilegiu inimaginabil? Să iei parte la viața intimă a strămoșilor tăi într-o perioadă în care aceștia nu depășesc cu mult vârsta ta, ba mai mult, ar putea să fie chiar mai tineri decât tine.* Toma tresări în colțul său întunecat. *Mi se face pielea de găină.*

Un bubuit puternic îi dădu impresia că întreaga casă se cutremură din temelii.

Deschise ochii, confuz, neînțelegând ce se întâmplă. Tocmai atunci, vreme de o clipă, pereții fură scăldați de o lumină intensă, urmată de un nou bubuit. Toma recunoscuse semnele unei furtuni năprasnice. Undeva în vecinătatea casei se rupse un copac, iar sunetul crengilor strivindu-se de pământ îi tăie, pentru o clipă, răsuflarea. Privind mai bine obiectele din jur, descoperi din nou acea casă orfană și prăfuită din prezentul-viitor.

Afară, vântul vâjâia puternic, iar oaspetele se temea că, în orice clipă, bătrâna căsuță și-ar putea rupe încheieturile, îngropându-l sub dărâmăturile-i nostalgice. *Dar atunci am muri împreună, împărțând aceleași amintiri dureroase, ceea ce nu pare neapărat înfricoșător. Printre sufletele încarnate într-însa s-ar număra și al meu.*

Brusc, noi zgomote, ceva mai bizare, se distinseră printre celelalte sunete. Niște piciorușe minuscule și ude păreau să străbată încăperea în care se afla, oprindu-se la scurte intervale de timp. Toma, ciulind atent urechile, recunoscuse un chițait, urmat de altele, toate întrerupându-se și reluându-și sonoritatea fără a respecta o anumită ordine. *Sunt șobolani. O duzină de șobolani. Caută, probabil, un adăpost în fața furtunii care le-a inundat vizuinele. Dar de unde vin atâtea?*

Un chițait, și încă unul, apoi zece deodată, toate la unison. Toma se îngrijoră. *Sunt prea mulți. Intră ca dintr-o conductă spartă.*

Într-adevăr, rozătoarele se înmulțeau de la o clipă la alta, luând cu asalt ambele odăi, până când, familiarizându-se cu noul adăpost, începuseră să urce chiar și în patul său. Iar numărul lor creștea necontenit. Simțind cum ceva îi urcă la picioare, Toma sări îngrozit din pat și începu să urle. Șobolanii, însă, în loc să fugă speriați, se îngrămădeau parcă înadins în jurul picioarelor sale, mușcându-l cu colții lor ascuțiți.

Oaspetele se trezi urlând din toți plămânii. De data aceasta, niciun șobolan nu-i mai mușca membrele. Totul fusese doar un coșmar.

Afară, totuși, ploua cu găleata, iar tunetele erau la fel de active precum în somn. Ramurile copacilor trosneau și se rupeau sub forța nemiloasă a vântului. Toma avu o revelație.

Să fi fost oare un mesaj din partea casei? Nu cumva durerea și groaza mea de adineauri sunt resimțite cu aceeași intensitate de sufletul ei îndoliat de fiecare dată când un element extern îi calcă teritoriul și-i distruge în mod feroce ultimele rămășițe ale existenței stăpânilor săi? Doamne, ce blestem îngrozitor le este hărăzit acestor ființe care ne poartă conștiința între propriii lor pereți de-lungul vieții și dincolo de ea. Și cum să le numesc altfel dacă nu ființe? Iată câtă durere maternă se ascunde impregnată până și-n miezul scheletului ei, iar noi, oamenii, nici nu ne dăm seama de asta.

(Va urma)

Virgil RIȚCO

CINĂ LA CEL MAI ÎNALT NIVEL

- Allo! Emma ? Eu sunt Vasile al tău...
- Te ascult, dragule!
- Emma, scumpa mea, astăzi avem, la cină, un oaspete de seamă. Te rog mult, încearcă tu să pui în scenă ceva, dar știi, la cel mai înalt nivel!... Florile le aduc eu... În rest, te descurci tu, nu ?
- Las’ pe mine, iubițel, asta-i tot?
- Da!
- Atunci, pe diseară, pa!

Am pus receptorul în furcă și am început să-mi frec mâinile, făcându-mi cu ochiul, șmecherește, în oglinda din birou. Mi-a reușit stratagema! Toată ziua am avut o dispoziție excelentă, imaginându-mi-o pe Emma cum trebăluiește, coace, fierbe, prăjește, șterge mobila, până la lustru... După program, am

dat o fugă până la frizer, și apoi am alergat după flori. Pe drumul spre casă, eram parcă înaripat, cu pieptănătura mea fercheșă, cu buchetul de garoafe roșii proaspete în brațe, buchet pentru care de la soția mea poți obține chiar și acel „orice”. In fugă, am surprins chiar câteva priviri lacome și pline de invidie ale unor femei tinere și frumoase foc.

Eh, zânele mele scumpe, le șopteam în gând, *astăzi pentru mine e sărbătoare. Voi avea ocazia și eu să admir talentele culinare ale soției mele.* Trecuseră câteva luni bune, iar eu uitasem aproape cum este la gust borșul gătit în casă...

Sosesc... Sunt deja la ușă...

Sun... Ușa mi-o deschide ea, Emma mea, într-o rochie decoltată, nouă, cu un șorșuleț

alb în față, emanând un parfum suav... Emoționată:

- Dar unde-i oaspetele?!?
- In fața ta! rostec eu ștregărește, spe-rând că am făcut-o să înțeleagă că și soțul ei poate fi întâmpinat ca un oaspete de soi.

Intrăm în sufragerie, unde tronează ma-sa dichisită ca pentru musafiri. Doamne, ce mai era pe ea: caviar, șnițel vienez, friptură de fazan, coniac franțuzesc în ambalaj origi-nal etc., etc. Mă cuprinde o bănuială și mi se face negru înaintea ochilor:

- Bine, dragă, dar de unde toate astea?

Abia șoptește:

- De la privatizați – îmi răspunde ea se-nin – le-am numărat un pumn de bani. Cred

că le-am dat cam 80% din salariul tău pe o lună.

Fiind profesoară de matematică, a so-cotit rapid și corect.

M-am luat cu mâinile de cap, și cina la „cel mai înalt nivel” n-a mai avut loc.

Am simțit cum mi se strânge inima, cum mă cuprinde un soi de viforniță și m-am prăbușit. A fost nevoie să cheme imediat cardiologul. Neprețuita mea Emma a rezol-vat și această problemă.

PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET

Ileana Teslevici – *designer vestimentar*

„În ținutele vestimentare pe care le concep, deseori, veți regăsi și elemente tradiționale ucrainene, deoarece mă reprezintă și fac parte din identitatea mea”.

Costumele populare ucrainene sunt aidoma unui curcubeu de flori accesoryzate cu mărgel, coronițe și panglici colorate. Broderiile cusute cu multă gingășie, în diverse forme și nuanțe, reflectă identitatea și frumusețea straielor tradiționale. Despre tradiția și simbolistica portului ucrainean, vom afla mai multe amănunte de la o ucrainencă din Banat, care duce mai departe acest meșteșug și este, totodată, designerul costumelor stilizate ucrainene, pe care ansamblurile artistice aparținătoare etniei noastre din județele Timiș, Arad, Caraș-Severin sau din alte părți ale țării le îmbracă la manifestările cultural-artistice organizate de Uniunea Ucrainenilor din România, la nivel național și internațional.

Mihaela Bumbuc (M. B.): De unde această pasiune pentru portul popular ucrainean?

Ileana Teslevici (I. T.): Pasiunea mea pentru confecționarea hainelor, dar, în special, a costumelor populare ucrainene este o călătorie fascinantă și creativă, care a început încă de când eram o adolescentă, de la vârsta de 16-17 ani. Tot atunci am început să-mi creez singură ținutele vestimentare, iar, odată cu trecerea timpului, m-am dedicat tot mai mult acestei pasiuni. La început, am făcut costume populare ucrainene pentru copiii mei, aceștia fiind înscriși la grădinița ucraineană din Lugoj, iar doamna educatoare, Savana Albiciuc, organiza diverse activități și serbări în limba maternă. Astfel, costumele ucrainene a fost o necesitate în acest context, mai ales că trăiam departe de Ucraina și ne doream să transmitem cultura ucraineană tinerei generații.

M. B.: Din ce zonă a Ucrainei provin strămoșii dumneavoastră?

I. T.: Bunicii mei provin din Ucraina, Regiunea Transcarpatia (Закарпатська область).

M. B.: În Ucraina ați fost?

I. T.: Am fost în Ucraina de mai multe ori. De două ori am fost în excursii organizate de Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, bineînțeles, înainte de izbucnirea războiului. În cadrul acestor vizite, am avut oportunitatea de a vizita locurile de unde provin strămoșii mei. Pot spune că a fost o experiență profundă și memorabilă, axată pe descoperirea istoriei, culturii și identității mele ucrainene.

M. B.: Și pentru că vorbim despre costumele tradiționale ucrainene, care sunt simbolurile cele mai frecvent întâlnite?

I. T.: Cele mai importante simboluri cu care este ornat costumele populare ucrainene sunt florile, frunzele și spicele de grâu. Motivele florale apar frecvent în broderii și simbolizează fertilitatea, reînnoirea, legătura cu pământul și natura, frumusețea sau bucuria vieții. Astfel, pentru a înțelege mai bine simbolistica elementelor tradiționale, care se regăsesc în portul popular, vom începe cu descrierea elementelor de bază, cum ar fi: cercul, unul dintre semnele primare care se regăsește în ținutele vestimentare, reprezentând soarele. Un alt element este pătratul, acesta fiind unul dintre desenele ornamentale centrale, simbolizând perfecțiunea, armonia și ordinea. Arborele vieții reprezintă trecutul, prezentul și viitorul. În broderia ucraineană, el poate exista sub formă de ramuri, tulpini de grâu, coji, crenguțe sau viță-de-vie. Modelele de copaci brodate se regăsesc în cea mai mare parte pe ștergarele mari, cele de trei-patru metri care decorează casele și bisericile ortodoxe. Al patrulea element este triunghiul, considerat poarta îngustă care duce la viața veșnică, simbolizând nu doar cele trei elemente: apa, focul și aerul, ci și cele trei niveluri ale ființei, iar, în credința creștină, „Sfânta Treime”. Al cincilea element este spirala, liniile ondulate și zigzagurile care întruchipează apa. Spirala se referă la fluiditatea timpului și la mișcarea ciclică a discului

solar. De asemenea, mai putem aminti și liniile șerpuite, strâns legate de un dans ritual pe care fetele îl îndeplinesc în mod tradițional primăvara. În popor se spune că, prin mișcările lor grațioase, pământul se încarcă cu energie pozitivă. În concluzie, costumele ucrainene sunt bogate în simboluri și motive tradiționale, fiecare având o semnificație distinctă.

M. B.: Câte costume ați creat până în prezent?

I. T.: Am creat foarte multe costume populare, dar nu aș putea să spun un număr, însă fiecare model a fost unic, excepție de la regulă făcând costumele tradiționale pentru ansamblurile și grupurile artistice.

M. B.: Doamna Teslevici, știu că o mare parte dintre ansamblurile artistice ucrainene din țara noastră poartă creațiile dumneavoastră. Puteți să-mi enumerați care dintre ele?

I. T.: Pentru multe dintre ansamblurile artistice ucrainene din țară am confecționat costume populare și chiar pentru dumneavoastră, care ne reprezentați etnia la TVR Timișoara. Cel mai recent model pe care l-am realizat a fost pentru ansamblul vocal „Moloda Nadia” din Lugoj. La acesta am ales să merg pe nuanțe mai îndrăznețe, deoarece din grupul artistic fac parte tinerii de la Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu”. Am creat costume pentru grupurile vocale și ansamblurile: „Șovkova Trava” din Lugoj și „Zelena Liscena” din Caransebeș, „Cervona Kalena” din Bălcăuți. Totodată, am creat compleuri și pentru preșcolari și elevi din județele Caraș-Severin, Arad și Timiș.

M. B.: Care este proiectul dumneavoastră de suflet?

I. T.: Toate proiectele mele sunt de suflet. Fiecare proiect este o provocare pentru mine și pun mult suflet în tot ceea ce fac.

M. B.: Sunteți unul dintre creatorii de artă ucraineană care a participat la expoziții și alte evenimente de acest gen. Ce colecții de modă ați prezentat și unde?

I. T.: În general, particip la majoritatea evenimentelor organizate de Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România. Eu fac parte din biroul Organizației UUR Lugoj și sunt membră a Uniunii de foarte mulți ani. Cu expoziții tematice am participat la aproape toate edițiile proiectului intitulat „Creatori de artă ucraineni”, organizat de UUR Timiș, la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara, a cărui inițiator sunteți dumneavoastră. Pe această cale, vă felicit și aștept cu nerăbdare următoarea ediție!

M. B.: Vă mulțumesc frumos pentru apreciere, însă din perspectiva meseriei de profesor, ce ne puteți spune, tinerii îmbrățișează acest meșteșug?

I. T.: Sunt profesor de peste 20 de ani și interesul tinerilor pentru această meserie este foarte scăzut din mai multe motive, deoarece realizarea unui costum popular necesită un nivel ridicat de cunoștințe și abilități practice, care sunt dificil de transmis și de păstrat în lumea modernă. Actualmente, tinerii optează pentru cariere profesionale care le oferă mai multe oportunități financiare, decât cele tradiționale, iar, din păcate, aceste meserii sunt mai puțin remunerate și nu sunt atât de cerute pe piața muncii. Însă menirea noastră, a ucrainenilor, este să ducem mai departe și să transmitem generațiilor viitoare limba maternă, cultura, muzica și portul nostru tradițional.

M. B.: Vă mulțumesc frumos pentru interviul acordat și, la final, vreau să subliniez faptul că una dintre trăsăturile definitorii ale ucrainenilor care locuiesc în satele bănățene este păstrarea tradițiilor, a limbii materne, a religiei și, nu în ultimul rând, a portului popular, chiar dacă este adaptat vremurilor în care trăim.

Mihaela BUMBUC